

Datum: 2024-02-15

Vårt diarienummer: 0205/2023

Ert diarienummer: S2023/02549

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys remissyttrande över Rätt förutsättningar för sjukskrivning (SOU 2023:48; S2023/02549)

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys (Vård- och omsorgsanalys) har enligt sin instruktion till uppgift att ur ett patient-, brukar-, och medborgarperspektiv följa upp och analysera verksamheter och förhållanden inom hälso- och sjukvård, tandvård och omsorg. Det är från detta perspektiv som myndighetens yttrande tar sin utgångspunkt.

Övergripande kommentar

Utredningens förslag syftar till att utveckla förutsättningarna hos hälso- och sjukvården och Försäkringskassan att arbeta med god kvalitet i sjukskrivnings- och rehabiliteringsprocessen, vilket är positivt ur ett patient- och medborgarperspektiv. Att ge individer rätt stöd för att kunna arbeta är viktigt för att de ska kunna leva ett självständigt liv och uppnå en så god hälsa som möjligt. Med tanke på de stora belopp som utbetalas inom socialförsäkringssystemet, är det också ur ett medborgarperspektiv viktigt att fokus läggs på goda förutsättningar för bland annat rehabilitering och snabb återgång i arbetet utifrån individens förutsättningar.

Vi välkomnar utredningens ansats att säkra den försäkringsmedicinska kompetensen hos såväl professionerna inom hälso- och sjukvården som handläggare på Försäkringskassan. Vi delar också utredningens bedömning att tillit och förtroende mellan Försäkringskassans och hälso- och sjukvårdens medarbetare är avgörande för hur väl aktörernas samspel fungerar i praktiken.

Vidare håller vi med utredningen om att det är viktigt att upprätthålla ett högt förtroende och legitimitet hos allmänheten för sjukförsäkringssystemet. Finns det legitimitetsproblem för Försäkringskassan och sjukförsäkringen kan det också påverka förtroendet och legitimiteten för socialförsäkringssystemet i stort och även hälso- och sjukvården. Som framhålls i betänkandet har det stor betydelse för legitimiteten att läkares och Försäkringskassans handläggares bedömningar inte framstår som godtyckliga eller motsägelsefulla. Vi delar utredningens bedömning att kunskapen om sjukförsäkringens villkor och aktörernas ansvar behöver öka hos sjukskrivna individer, ansvariga aktörer och allmänheten.

Utredningen bedömer att förslagen i betänkandet inte medför att den samlade arbetsbelastningen för läkare ökar utan att de tvärtom skapar bättre förutsättningar för läkare att klara av uppdraget de har. I det sammanhanget vill vi lyfta den ansträngda arbetssituation primärvårdsläkarna har och som vi sett i flera av våra undersökningar. I vår rapport *Vården ur primärvårdsläkarnas perspektiv* (rapport 2023:1) svarade två av tre primärvårdsläkare att deras arbete är mycket eller oerhört stressigt. Endast hälften av primärvårdsläkarna svarar att de är nöjda med att arbeta som läkare och nästan tre av tio

svarar att de planerar att sluta som läkare inom de närmaste tre åren. Tiden som läggs på administration är en av de aspekter i arbetet som upplevs som mest problematiska, och här lyfts särskilt problem med administration som är kopplad till Försäkringskassan fram. En arbetssituation med mindre stress skulle ge bättre förutsättningar för läkare att ägna tid till patientmötet samt öka attraktiviteten i yrket, vilket är önskvärt ur ett kompetensförsörjningsperspektiv. Goda administrativa förutsättningar är därmed viktigt att säkerställa i det fortsatta utvecklingsarbetet kopplat till en utvecklad och stärkt sjukskrivningsprocess.

I det följande redovisar vi hur vi ställer oss till ett par av de specifika förslagen i betänkandet. Vi har inga synpunkter på övriga förslag.

Kommentarer på specifika förslag och avsnitt

5.3.1 Lagen om koordineringsinsatser bör utvärderas och förstärkas gällande samarbetet mellan hälso- och sjukvården och arbetsgivare

Vi tillstyrker förslaget att lagen (2019:1297) om koordineringsinsatser för sjukskrivna patienter (koordineringslagen) följs upp. Det är ändamålsenligt att i ett första steg utvärdera hur lagen har fungerat i praktiken och vi ställer oss positiva till att ta emot ett sådant regeringsuppdrag. Vi vill i det sammanhanget lyfta vikten av att ett eventuellt regeringsuppdrag återföljs av finansiering.

5.4.3 Stöd till specialiserade försäkringsmedicinska verksamheter inom regionerna

Utredningen föreslår att regeringen stimulerar utvecklingen av specialiserad försäkringsmedicinsk verksamhet inom regionerna genom överenskommelsen om god och nära vård. Vi ställer oss positiva till att stimulera en sådan utveckling genom att skjuta till medel. Men vi har i våra analyser sett att användningen av riktade statsbidrag generellt brister när det gäller förberedande analys och prioritering, långsiktighet i genomförandet samt förutsättningarna för uppföljning. Det innebär att bidragen riskerar att inte leda till en långsiktig utveckling (*I rätt riktning?*, Rapport 2022:3). Vår bedömning är att riktade statsbidrag visserligen kan vara effektiva redskap för att uppmärksamma problem samt bidra till utveckling, men om staten vill ha en långsiktig förändring så bör det övervägas om riktade statsbidrag är den mest lämpliga styrningsformen. Kunskapen om detta behöver tas med i arbetet framåt för att på bästa sätt stimulera till utveckling av och god kvalitet i sjukskrivnings- och rehabiliteringsprocessen.

Beslut om detta yttrande har fattats av ställföreträdande generaldirektören Catarina Eklundh Ahlgren. I den slutliga handläggningen har analyschefen Caroline Olgart Höglund och projektdirektören Johan Strömblad deltagit. Utredaren Ylva Kalin har varit föredragande.